

ZASADA NIEZALEŻNOŚCI I BEZSTRONNOŚCI SĘDZIÓW MIĘDZYNARODOWYCH I JEJ GWARANCJE

Rozprawa doktorska mgr Zuzanny Witek

STRESZCZENIE

Rozprawa doktorska jest pracą z zakresu prawa międzynarodowego publicznego. Dotyczy niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych, widzianej w ramach ogólnej zasady prawa międzynarodowego publicznego oraz katalogów jej gwarancji.

Choć zarówno sama niezależność i bezstronność sędziowska, jak i kształtujące ją gwarancje są zagadnieniem o znaczeniu fundamentalnym dla sądownictwa międzynarodowego, nie powstało jak dotąd kompleksowe opracowanie naukowe poświęcone wyłącznie tej materii, oparte na analizie regulacji sądów międzynarodowych, w tym tych, które orzekają poza Europą. Tymczasem gruntowne omówienie niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych w kontekście obowiązujących gwarancji jest problemem niezwykle użytecznym i potrzebnym w praktyce. Bowiem bez odpowiedniego ukształtowania gwarancji niezależności i bezstronności sędziowskiej strony postępowania nie uzyskają dostępu do rzetelnego, sprawiedliwego procesu, sąd nie będzie funkcjonował w sposób efektywny, a sama niezależność i bezstronność pozostanie wyłącznie instrukcją, wytyczną zachowania się, bez normatywnego potwierdzenia.

Profesor Jan Kolasa, w monografii naukowej pt. „Współczesne sądownictwo międzynarodowe” podjął się przedstawienia zarysu problemu niezależności sędziego międzynarodowego. Niniejsza rozprawa doktorska może być postrzegana nie tylko jako kontynuacja tradycji prac Katedry Prawa Międzynarodowego i Europejskiego Uniwersytetu Wrocławskiego w obszarze prowadzenia badań nad istotą i organizacją współczesnego sądownictwa międzynarodowego, lecz również stanowi rozwinięcie wywodu wybitnego wrocławskiego profesora, poprzez udzielenie odpowiedzi na postawione przez niego pytania badawcze dotyczące węzłowych problemów w zadekretowaniu wartości, jaką jest niezależność i bezstronność sędziów międzynarodowych.

Problematyka badawcza rozprawy jest wielowymiarowa, stąd zasadne było skorzystanie z kilku metod badawczych: metody dogmatycznej, historycznej i komparatystycznej, a także uzupełniająco, z metody funkcjonalnej.

Rozprawa składa się ze wstępu, podsumowania oraz z czterech rozdziałów stanowiących samodzielne części logiczne ze sobą powiązane. Pierwszy rozdział został poświęcony organizacji współczesnego sądownictwa międzynarodowego i tego, w jaki sposób wpływa na kształtowanie się i ewolucję zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej. W rozdziale drugim przedstawiono koncepcję transpozycji zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej z prawa krajowego do prawa międzynarodowego publicznego. Przeprowadzono w nim również wywód czy niezależność i bezstronność można rozpatrywać w ramach ogólnej zasady prawa. W rozdziale trzecim poddano analizie treść zasady niezależności i bezstronności sędziowskiej. Przeprowadzono w tym celu identyfikację pojęcia w ujęciu językowym, systemowym oraz funkcjonalnym i celowościowym. Omówiono koncepcję niezależności i bezstronności w regulacjach normatywnych, orzecznictwie, aktach *soft law* i doktrynie. W rozdziale czwartym, który posiada wymiar praktyczny, przedstawiono wyróżnione katalogi gwarancji niezależności i bezstronności sędziowskiej, następnie weryfikując, na ile przyjęte rozwiązania normatywne są przystające do wyzwań współczesnego sądownictwa międzynarodowego i w jakim stopniu kształtują i rzeczywiście chronią oraz wzmacniają niezależność i bezstronność sędziowską. Pracę zamyka zakończenie, w którym zawarte są ogólne wnioski dotyczące zasady niezależności i bezstronności sędziów międzynarodowych, weryfikacja postawionych tez oraz postulaty *de lege ferenda*.

Ze względu na zakres pracy, jej poszczególne wątki mogą stanowić podstawę do bardziej szczegółowych rozważań zarówno praktycznych, jak i teoretycznych.